

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання
(вибірковий)**

Реалізується в межах освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування
на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

Розробник:

(підпис)

Рибіна Л.О. к.е.н., доцент, доцент кафедри
(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

фінансів, банківської справи та страхування

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування	протокол від <u>22.06.2021</u> № <u>12</u>
	Завідувач кафедри Геско М.М. (підпис)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

В. Кор
(підпис)

Берисова І.А.
(ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма

Савицький Євгеній І.
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму (додається) надана:

Геско М.М.
(ПІБ)

Самойлова Т.Р.
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ціцензування та акредитації

[Signature]
(підпис)

Боромана А.В.
(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі:

дата:

21.07

2021 р.

2021-09-25 16:49

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1	Назва ОК	Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання			
2	Факультет/кафедра	Факультет економіки і менеджменту / кафедра фінансів, банківської справи та страхування			
3	Статус ОК	Вибірковий			
4	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	-			
5	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)	Фінанси, банківська справа та страхування / 072 Фінанси, банківська справа та страхування			
6	Рівень НРК	б рівень			
7	Семестр та тривалість вивчення	7 семестр, 15 тижнів			
8	Кількість кредитів ЄКТС	3			
9	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)			Самостійна робота
		Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні	
	Заочна форма навчання	8	6	-	76
10	Мова навчання	Українська			
11	Викладач/Координатор освітнього компонента	Рибіна Лариса Олександрівна, к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування			
11.1	Контактна інформація	Аудиторії 404е, 406е, тел.. +380951703905, E-mail: ribinalarisa@ukr.net			
12	Загальний опис освітнього компонента	<p>Освітній компонент забезпечує формування у здобувачів вищої освіти різностороннього аналітичного мислення в області фінансового планування на підприємстві, придбання навичок планування діяльності підприємств та його впливу на кінцеві фінансові результати. Вивчення курсу забезпечує формування у фахівців компетентності щодо базових принципів, основних категорій, сучасних концепцій, теоретичних положень і практичних методів бюджетування діяльності суб'єктів господарювання, а також формування здатностей: розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з бюджетування діяльності суб'єктів господарювання, що передбачає проведення досліджень або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог; вміти виявляти ставити і вирішувати проблеми бюджетування діяльності суб'єктів господарювання; мати навички використання сучасних комунікаційних технологій у сфері бюджетування; володіти методикою бюджетування на підприємстві. Опановуючи курс, здобувач вищої освіти має усвідомити сучасну методологію та інструментарій бюджетування діяльності суб'єктів господарювання. Володіння керівниками, економістами, фінансистами, менеджерами, фахівцями у сфері бізнес-адміністрування технологіями бюджетування є запорукою отримання підприємством значних конкурентних переваг на ринку.</p>			
13	Мета освітнього компонента	Формування у майбутніх фахівців систематизованого комплексу знань у сфері фінансових відносин, пов'язаних з впровадженням системи бюджетування, що дозволить удосконалити управління грошовими потоками суб'єктів господарювання, активами та пасивами з метою пошуку найоптимальнішого варіанту діяльності підприємства чи його окремих структурних підрозділів			

14	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на: Фінанси підприємства, Інформаційні системи і технології у сфері фінансів, банківської справи та страхування, Бухгалтерський облік, Гроші і кредит Фінансовий аналіз 2. Освітній компонент є основою для Фінансовий менеджмент 3. Обмеження відсутні
15	Політика академічної доброчесності	Під час роботи над завданнями, користуючись Інтернет-ресурсами та іншими джерелами інформації студент зобов'язаний вказати джерело, використане під час виконання завдання; усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 30%; у разі виявлення факту текстових запозичень більше 30% студент отримує за завдання 0 балів і має повторно виконати завдання, які передбачені даним силабусом; списування під час виконання завдань заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв); мобільні пристрої можуть бути використані лише із дозволу викладача.
16	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=1954

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)					Як оцінюється РНД
ДРН 1 розуміти логіку та основні етапи розроблення бюджетів підприємства						Тести
ДРН 2 розуміти методичні основи підготовки операційних бюджетів; вміти складати бюджет продажів, бюджет виробництва, бюджет прямих витрат на матеріали, бюджет прямих витрат на оплату праці, бюджет загальновиробничих витрат, бюджет витрат на збут, бюджет управлінських витрат.						Тести, індивідуальне практичне завдання
ДРН 3 розуміти процес формування зведеного бюджету доходів і витрат, володіти технологією складання бюджету руху грошових коштів, вміти розробляти бюджет активів і пасивів (бюджетний баланс).						Тести, індивідуальне практичне завдання
ДРН 4 вміти формувати цілі та завдання фінансової стратегії підприємства в процесі перспективного фінансового планування						Тести, ситуаційні завдання
ДРН 5 ідентифікувати центри відповідальності та розуміти їх класифікацію, уміти чітко визначати учасників бюджетного процесу згідно з організаційною структурою підприємства та визначати їхні функції						Тести, ситуаційні завдання
ДРН 6 вміти виявляти причини невиконання бюджетів та застосовувати основні методи факторного аналізу бюджетних відхилень.						Тести, індивідуальне практичне завдання

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу (денна/заочна)			Рекомендована література ¹
	Аудиторна робота		Самостійна робота	
	Лк	П.з / семін. з.		
<i>Тема 1 Теоретичні та організаційні основи бюджетування</i> 1. Сутність, принципи і методи фінансового планування на підприємстві. 2. Сутність, завдання та особливості бюджетного планування. 3. Принципи та функції бюджетування. 4. Етапи і способи бюджетування.	2		10	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,12, 14
<i>Тема 2 Особливості бюджетного процесу у виробництві</i> 1. Фінансовий і інвестиційний цикли у виробництві. 2. Типи бюджетів за ступенем тривалості бюджетного періоду. 3. Поточне і стратегічне бюджетування. 4. Організація бюджетного процесу на підприємстві.		2	10	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,12, 14
<i>Тема 3 Методичні основи бюджетування на підприємстві.</i> 1. Система бюджетування на підприємстві. 2. Основні етапи формування зведеного бюджету підприємства. 3. Організація та управління бюджетним процесом на підприємстві.	2		10	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,12, 14
<i>Тема 4. Розробка організаційної та фінансової структури підприємства.</i> 1. Основи управління за центрами відповідальності. 2. Типи центрів відповідальності та їх характеристика. 3. Сутність, значення та особливості фінансової структури підприємства	2		10	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,12, 14
<i>Тема 5. Розробка операційних бюджетів підприємства.</i> 1. Сутність та структура консолідованого операційного бюджету. 2. Технологія складання операційного бюджету. 3. Взаємозв'язок операційних та фінансових звітів підприємства. 4. Складання графіків та операційних бюджетів виробничого підприємства	2	2	12	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,12, 13, 14
<i>Тема 6. Зміст і технологія складання фінансових бюджетів.</i> 1. Види фінансових бюджетів та принципи їхньої побудови. Бюджет руху грошових коштів. 2. Бюджет активів і пасивів (бюджет по балансовому листу). 3. Капітальний бюджет. 4. Організація фінансової роботи з виконання бюджетів. 5. Розробка фінансових бюджетів.	2	2	12	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,12, 14
<i>Тема 7. Відповідальність та мотивація в бюджетуванні.</i> 1. Взаємозв'язок основної мети підприємства та мотивації персоналу. 2. Система матеріального стимулювання як інтегральна	2		12	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,12, 14

¹Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

частина бюджетування.				
3. Показники преміювання працівників окремих підрозділів та підприємства.				
4. Система мотивації в бюджетуванні.				
Всього	8	6	76	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)
ДРН1	Інтерактивні лекції, пояснення на практичних / семінарських заняттях, дискусії	Робота з навчально-методичним матеріалом в системі Moodle, робота в мережі Інтернет, тестування
ДРН 2	Інтерактивні лекції, пояснення на практичних / семінарських заняттях, огляд прикладів	Робота з навчально-методичним матеріалом в системі Moodle, робота в мережі Інтернет, тестування, виконання практичних завдань, виконання індивідуального завдання
ДРН3	Інтерактивні лекції, пояснення на практичних / семінарських заняттях, огляд прикладів	Робота з навчально-методичним матеріалом в системі Moodle, робота в мережі Інтернет, тестування, виконання індивідуального завдання
ДРН 4	Інтерактивні лекції, пояснення на практичних / семінарських заняттях, огляд прикладів	Робота з навчально-методичним матеріалом в системі Moodle, робота в мережі Інтернет, тестування, виконання ситуаційних завдань
ДРН 5	Інтерактивні лекції, пояснення на практичних / семінарських заняттях, огляд прикладів	Робота з навчально-методичним матеріалом в системі Moodle, робота в мережі Інтернет, тестування, виконання ситуаційних завдань
ДРН 6	Інтерактивні лекції, пояснення на практичних / семінарських заняттях, огляд прикладів	Робота з навчально-методичним матеріалом в системі Moodle, робота в мережі Інтернет, тестування, виконання індивідуального завдання

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Контрольне проміжне тестування	40 балів (2x20 балів) / 20%	До 7 тижня, 12 тижня
2.	Розв'язання ситуаційних завдань	30 балів (2x15 балів) / 30%	До 14 тижня, 15 тижня
3.	Індивідуальне дослідження	30 балів / 30%	До 14 тижня

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Контрольне проміжне тестування	<15 балів	16-17 балів	18-19 балів	20 балів
Розв'язання	<8 балів	8-11 балів	12-14 балів	15 балів

ситуаційних завдань	Частково виконана робота,	Робота виконана в повному обсязі; студент виявляє елементарні знання окремих положень навчального матеріалу, зіставляє, узагальнює та аналізує інформацію, обробляє та інтерпретує дані, але відсутні висновки	Робота виконана в повному обсязі, студент обґрунтовано викладає навчальний матеріал, аналізує, синтезує, узагальнює та оцінює інформацію, обробляє та логічно інтерпретує дані, одержані результати, є висновки	Робота виконана в повному обсязі; студент вільно, самостійно й аргументовано викладає навчальний матеріал, глибоко та всебічно розкриває його зміст, шукає, аналізує, синтезує, узагальнює та критично оцінює інформацію
Індивідуальне дослідження	<20 балів Частково виконана робота, оформлення не відповідає вимогам	20-25 Робота виконана в повному обсязі; студент виявляє елементарні знання окремих положень навчального матеріалу, зіставляє, узагальнює та аналізує інформацію, обробляє та інтерпретує дані, одержані результати, оформлення роботи частково відповідає вимогам	26-29 балів Робота виконана в повному обсязі, студент обґрунтовано викладає навчальний матеріал, аналізує, синтезує, узагальнює та оцінює інформацію, обробляє та логічно інтерпретує дані, одержані результати, оформлення тексту, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам	30 балів Робота виконана в повному обсязі; студент вільно, самостійно й аргументовано викладає навчальний матеріал, глибоко та всебічно розкриває його зміст, шукає, аналізує, синтезує, узагальнює та критично оцінює інформацію, оформлення тексту, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Експрес-опитування після вивчення кожної теми	Кожне заняття згідно розкладу
2	Обмін думками	Кожне заняття згідно розкладу
3	Самооцінка рубіжного тестування	7 тиждень, 12 тиждень
4	Перевірка та обговорення виконаних ситуаційних завдань	Згідно розкладу на практичних заняттях

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і нормативного оцінювання.

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

2.1. Основні джерела

2.1.1 Підручники, посібники

1. Основи бюджетування: навч.-метод посібник для самост. вивч. дисц. за заг. ред. Л.П. Батенко. К.: КНЕУ. 2010. 202 с. URL: <file:///D:/%D0%94%D0%BB%D1%8F%20%D1%81%D0%BE%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B1%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA..pdf>

2. Грушко В.І., Наконечна О.С., Чумаченко О.Г. Національні фінанси: Підручник. К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». 2017. 660 с. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/pidruchniki/grushko_0002.pdf

3. Планування і контроль на підприємстві: навч. посібник за заг. ред. О.Ф. Михайленко. К: КНЕУ, 2014. 459 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Olena-Mukhailenko/publication/319112932_Planuvanna_i_kontrol_na_pidpriemstvi_Navcalnij_posibnik/links/59922cb4a6fdcc53b79b660f/Planuvanna-i-kontrol-na-pidpriemstvi-Navcalnij-posibnik.pdf

2.1.2 Методичне забезпечення

4. Рибіна Л.О. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання. Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Суми, 2017 рік. 35с.

5. Рибіна Л.О. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання. Методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Суми, 2017 рік. 45 с.

6. Рибіна Л.О. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання. Конспект лекцій для студентів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», денної і заочної форми навчання, ОС Бакалавр / Суми, 2018 рік. 50с.

Інші джерела

7. Догадайло Я.В. Теоретичні основи бюджетування на підприємстві URL: sworld.com.ua/simpoz2/202.pdf

8. Жовновач Р.І. Постановка системи бюджетування на підприємстві URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2416/1/12.pdf>

9. Шилюк Ж.С. Конспект лекцій. Рівне. 2014 с. 61 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/623/1/06-03-102.pdf>

10. Величко В. В. Конспект лекцій з дисципліни «Економічне управління підприємством»; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків :

ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 41с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/158566932.pdf>

11. Птащенко Л. О., Великожон А. О. Проблеми організації процесу бюджетування в системі фінансового управління підприємством. Ефективна економіка. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=6723>

12. Стецюк П.А., Корнійчук Г.В. Бюджетування в управлінні фінансовим потенціалом підприємства. Економіка, Менеджмент. Бізнес. 2018. №1(23). URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/p_1010_24511947.pdf

13. Мартынов В. Платежный календарь: назначение, планирование и исполнение. URL: <https://1c-wiseadvice.ru/company/blog/platezhnyy-kalendar-naznachenie-planirovanie-iispolnenie/>

2.2 Програмне забезпечення

14. Навчальні матеріали URL: <https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=1954>

Рецензія на робочу програму (силабус)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проєктної групи	Так	Ні	Коментар
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)	+		
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		

Член проєктної групи ОП Міжлиця Оксана Іванівна Гевцко М.М.
(назва) (ПІБ) (підпис)

2021-09-25 16:48

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)	+		
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми	+		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)	+		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти	+		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	+		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	+		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	+		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)	+		
Література є актуальною	+		
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти	+		

Рецензент (викладач кафедри) Саломонська Ірина Саломонська Ірина
(назва) (посада, ПІБ) (підпис)